כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת שופטים ■ כ"ט אב תשפ"ו ■ 12.08.2026 ■ גליון מס' 903

כל מאמץ בענייני תורה ומצוות, אף שהוא חובה בפני עצמו, מרחיב את הצינורות לקבלת ברכות ה' לכל אחד ואחד מבני המשפחה.
הרבי מלובביץ'.

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

אחריות האדם על עצמו
הצו למינוי שופטים ושוטרים אעפ"י שהוא מכוון לכלל הציבור נכתב...
המשך בעמ' 2

עד רדתה
תיקון חטא עץ הדעת
במסגרת דיני המלחמה שנותנת התורה לעם ישראל בפרשה, מוזכרים שיטות...
המשך בעמ' 2

תמימות ואמון
בפרשתנו מוצבת בפנינו הדרישה 'תמים תהיה עם השם אלוקיך'...
המשך בעמ' 3

בדידי הווה עובדא
הברכה המשולשת
קרובי משפחתי האהובים ציפו שנים לפרי בטן, אך הישועה התמהמהה...
המשך בעמ' 4

שביבים
- "שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך"
- "כי השחד יעור עיני חכמים"
- "לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל"
- "קשוט עצמך ואחר כך קשוט אחרים" "שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך... ושפטו את העם משפט צדק"
- "לא תיטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח ה' אלקיך אשר תעשה לך"

המשך בעמ' 5

בעקבי רלב"ג

/ הרב פרופ' נריה גוטל

התיאוריה המדינתית של 'הפרדת הרשויות' מיוחסת אומנם לפילוסוף הצרפתי מונטסקייה (Montesquieu, 1689-1755), אך לדעת רלב"ג, למיצער ביחס לרשות המבצעת והרשות השופטת, לא זו בלבד שמדובר בתפיסה תורנית שקדמה לו הרבה, אלא שהיא שעומדת מאחרי תיחום תפקיד המלך בישראל.

רלב"ג נותן דעתו למיקומה של מצות המלך מייד אחרי קביעת מעמדם של הסנהדרין - מערכת השיפוט:

> "כי יפלא ממך דבר למשפט... וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה'... ובאת אל הכהנים הלוים ואל השופט אשר יהיה בימים ההם ודרשת והגידו לך את דבר המשפט. ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך... לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך... והאיש אשר יעשה בזדון לבלתי שמוע... אל השופט, ומת האיש ההוא... וכל העם ישמעו ויראו ולא יזידון עוד. כי תבא אל הארץ אשר ה' אלהיך נתן לך וירשתה וישבתה בה ואמרת אשימה עלי מלך ככל הגוים אשר סביבתי. שום תשים עליך מלך... מקרב אחיך תשים עליך מלך... למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל" (דברים יז).

לאורה של סמיכות-לא-מיקרית זו, מבליט רלב"ג את הדגשת הכתוב שעם ישראל מבקש מלך "ככל הגוים", בדגש על המערכת השיפוטית. רלב"ג "קורא" כך את המקראות, לאורה של ההיסטוריה שלבסוף קרתה:

> "ויהי כאשר זקן שמואל וישם את בניו שופטים לישראל... ולא הלכו בניו בדרכו ויטו אחרי הבצע ויקחו שוחד ויטו משפט. ויתקבצו כל זקני ישראל ויבאו אל שמואל הרמתה. ויאמרו אליו הנה אתה זקנת ובניך לא הלכו בדרכיך, עתה שימה לנו מלך לשופטנו ככל הגוים. וירע הדבר בעיני שמואל... ויאמר שמואל את כל דברי ד' אל העם השואלים מאתו מלך. ויאמר זה יהיה משפט המלך אשר ימלוך עליכם... וימאנו העם לשמע בקול שמואל ויאמרו לא כי אם מלך יהיה עלינו. והיינו גם אנחנו ככל הגוים ושפטנו מלכנו ויצא לפנינו ונלחם את מלחמתנו..." (שמואל א' ח, א-כ).

עם ישראל כורך אפוא את מינוי מלך "ככל הגוים" - ביטוי זהה לאמור בפרשתנו - עם היות המלך מופקד על המערכת השיפוטית, כלומר הפרת האיזון שבהפרדת הרשויות. רלב"ג סבור כי בדיוק נגד זה יצאה התורה חוצץ בפרשתנו:

> "כי תבוא אל הארץ אשר ד' וגו' - הנה הודיעה התורה העתיד להיות לישראל, והוא שאחר ירושה וישיבה ישתדלו להשים עליהם מלך ככל הגוים אשר סביבותיהם, שמלכם שופט אותם. ולזה סמך זאת הפרשה לפרשת סנהדרי גדולה. וכן היה הענין, שהרי אמרו ישראל לשמואל: 'שימה לנו מלך לשפטנו ככל הגוים' (שמואל א' ח, ה), 'והיינו גם אנחנו ככל הגוים, וְשָׁפָטָנוּ מלכנו ויצא לפנינו ונלחם את מלחמֹתנו' (שמואל א' ח, כ). והוא מבואר שמזה הענין ימשך הפסד התורה בכללה, כי התורה התחכמה אל שיהיו שם תמיד ראויים להוראה לבאר משפטי התורה וחוקיה ומצוותיה בכללם, והם יעמידו התורה וישמרוה מההפסד, אך כשיהיה זה הענין מסור למלך לא יישאר שם מי שיעמיד התורה. ולזה השגיחה התורה בזה האופן שהשגיחה בענין זקן ממרא, והשתדלה שעם היות להם מלך יימשכו לדברי התורה, לא לזולתם, כמו שיתבאר מדברינו בביאור זאת הפרשה".

ללמדך כי לדעת רלב"ג, הפרדת רשויות כה חשובה והפרתה כה חמורה, שהיא עלולה להביא ל"הפסד התורה בכללה"!

אחריות האדם על עצמו

/ הרב יעקב הלוי פילבר

הצו למינוי שופטים ושוטרים אעפ"י שהוא מכוון לכלל הציבור נכתב בתורה בלשון יחיד: **"שופטים ושוטרים תתן לך"**, יש בכך רמז שנוסף למצווה הציבורית להקים מערכת משפט לדון את העם, ומשטרה שתרתיע את העבריינים ותשמור על שלום הציבור, יש על כל אחד ואחד מישראל להיות קודם כל **השוטר והשופט של עצמו**. הדבר מזכיר לנו את המעשה ברבי לוי יצחק מברדיטשב שטייל בערב פסח לאחר ביעור חמץ עם שמשו ברחובות ברדיטשב ופגש בגוי אחד, העמידו רבי לוי יצחק ושאל אותו בלחישה: האם יש ברשותך סחורות (שהיו מוברחות) הבאות מעבר לגבול? יש וישׁ! השיבו הגוי, ככל אשר תאווה נפשך, והתשובה הזו חזרה על עצמה גם מגוי שני ושלישי שפגש בדרכו. הניחם רבי לוי ופנה לרחוב היהודים, פגע באדם מישראל ושאלו: שמא יש בידו משהו חמץ למכור לו, חמץ?! נרתע היהודי לאחוריו, בערב פסח אחר חצות, חס ושלום, וכך הייתה תשובת כל יהודי שפגש בדרכו. הלך רבי לוי יצחק לבית הכנסת, פתח את ארון הקודש ופנה ליושב בשמים ואמר: ריבונו של עולם, ראה את עמך ישראל איזה עם נאמן הוא לך, קיסר רוסיה הוא מלך אדיר, ברשותו אלפי שוטרים ומאות אלפי חיילים, יש לו בתי משפט ובתי סוהר להושיב בהם את העבריינים, ובכל פינת גבול עומד חייל או שוטר השומר שלא להבריח למדינה סחורה אסורה, ואעפ"כ כמעט כל אזרח שני מבריח ומוכר את סחורתו לכל דורש. ואתה כתבת לנו בתורתך: **"לא יראה ולא ימצא לך חמץ בכל גבולך"**, ולא העמדת עלינו לא שוטרים ולא חיילים, ואעפ"כ אין אפילו משהו חמץ בבית ישראל בשעת האיסור.

יחד עם זאת אין אנו יכולים להתכחש לצורך של גורם ההרתעה בחברה האנושית, כבר אמרו חז"ל (אבות פ"ג מ"ב): "אלמלי מוראה של מלכות איש את אחיו חיים בלעו". אבל מי שחושב שבמערכת הרתעה בלבד יוכל למנוע את הפשיעה הוא חי בטעות. הטיפול הראשוני למניעת הפשיעה הוא **באמצעות החינוך**, אבל גם כאן לא כל מערכת חינוכית ולא כל תכנית לימודים נותנת את התשובה הנכונה לפשיעה ולעבריינות, וכבר אמרו חז"ל (קדושין ל ב): "בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין". באגרותיו (אג' קע) כותב **הראי"ה**: "מטרת החינוך היא להכשיר את האדם לצורתו המתוקנת, שהנקודה המרכזית שבה היא לעשותו **טוב וישר**". החינוך צריך להכשיר את האדם שיידע לתפקד בחייו בצורה נכונה ומתוקנת, שלא יהיו בה קלקולים ולא עיוותים, אלא לעשותו טוב וישר. וממשיך שם הראי"ה: כי מאז אברהם אבינו שיצא להודיע בעולם אמת זו, הכירה כנסת ישראל כי הקריאה בשם ה' והשרשת ידיעה זו בעולם היא ההכשרה היותר בטוחה להגדיל את יושרו וטובו של האדם, ולכן יש להציב במרכז החינוך היהודי את לימוד התורה, ההלכתית המחשבתית והרגשית, ואילו שאר המקצועות הכלליים הנלמדים הבאים **להכשיר את האדם למלחמת החיים ולהרחיב את אופק ההשכלה**, יש להם מקום, אבל כמדרגה שניה של החינוך ולא עצם מטרתו.

גם הנורמות והסביבה החברתית משפיעות על תפקודו של האדם. חברה שאין בה קווים אדומים, המאפשרת פתיחות מתירנית בחיי היום יום שלה, אל תופתע מכישלונות חינוכיים. את המחדל הזה מתארים לנו חז"ל (ברכות לב א): "משל לאדם אחד שהיה לו בן, הרחיצו וסכו והאכילו והשקהו, ותלה לו כיס על צווארו, והושיבו על פתח של זונות - **מה יעשה הבן ולא יחטא?!**". חברה השוטפת את בניה בסרטי מין אל תתפלא על ריבוי מקרי האונס בקרבה, חברה המציגה סרטי אלימות ופשע אל תופתע מתופעות של אלימות ושפיכות דמים. כל עוד תתעלם החברה **מגורמי החטא** ותתמקד במערכה ההרתעה והענישה בלבד, אין סיכוי שתצליח להתגבר על הפשיעה. החברה הישראלית חייבת לקחת את עצמה בידיים, לא לתת לקיצונים, מופקרים ורודפי בצע לשלוט עליה, היא חייבת להחזיר את האדם אל המחויבות המוסרית שלו לעשותו אחראי על גורלו, ככתוב: "שופטים ושוטרים תתן לך" שכל פרט ופרט מבני ישראל יהיה השופט והשוטר של עצמו.

עד רדתה
תיקון חטא עץ הדעת

/ הרב איתמר הרשקו

לע"נ אמי מורתי רות ב"ר חיים יהודה

במסגרת דיני המלחמה שנותנת התורה לעם ישראל בפרשה, מוזכרים שיטות מצור, דיני יציאה לקרב והדרך שבה מאיימים על האויבים. יחד עם דברי החיזוק לעם שנאמרים על ידי הכוהן משוח המלחמה, וחזרתם של אלו שפטורים מהקרב.

בתוך כל אלו מופיע דין המצור על עיר האויב, כשהתורה מזהירה אותנו שלא להכרית את עצי הפרי שמסביב לעיר. רק עצי סרק ניתן להשמיש לצורך בניית מצור על העיר.

התורה מדגישה את המצווה הזו כך, שנבין את חשיבותם ומקומם

של עצי הפרי בחיינו.

כשאנו שבים אל ששת ימי בריאת העולם, אנו מוצאים שם כדוגמת הדברים האלו. כשהעולם החל את הידרדרותו הכללית, כשעצי הפרי שינו ממה שציווה אותם ה', ובמקום להיום עצי פרי, שבהם טעם העץ כטעם הפרי,[1] הם הוציאו עצים העושים פירות, והפרידו בין הדרך למטרה.

כשביקש הקב"ה לברוא את האדם, ולהוציאו מאותה אדמה שכבר קלקלה דרכה, הקב"ה הכריז ואמר: 'וירדו בדגת הים', כדי לרמוז שיש בדבר הן רדייה ושלטון של האדם על הבריאה, אך גם ירידה חלילה לאדם, אם יסור מדרכו, בכך שירד אף מדרגת הדגים שבים.[2]

ולבסוף בימי האבות, יצחק נתן הבטחה לעשו בנו, שאם חלילה יסור יעקב מדרכו, אזי יוכל לרדות בו ולהשיבו למוטב.[3]

כנגד זה באים הדברים במלחמות הנעשות בארץ, בדרך לכיבושה ושחרורה מעול זרים. כדי שנוכל להוריד כל עול ושעבוד מעלינו, יחד עם שמירה על הבריאה שלא תיפול חלילה, עלינו לצור על העיר ולא להפסיק להילחם עימה, **עד רדתה**.[4] עם זאת, עלינו לשמר את עצי הפרי כביטוי למה שהייתה כוונת הקב"ה מלכתחילה, בעשיית העצים בבריאה.

ובשילובם של הדברים האלו, נזכה להוריד את כל אויבנו, יחד עם השמירה על פירות ארצנו המתוקים.

בזה גם תושלם ברכתו של יצחק ליעקב אבינו: 'ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ ורב דגן ותירש'.[5] כשטל אורות טליו של הקב"ה ירד על ארצנו, ויקומו מתינו לתחיית עולמים,[6] ושומן הארץ יינתן בפירות כבראשונה, ברוב דגן ותירוש - הן בדברים המשביעים, והן בדברים המשמחים לב אנוש.[7]

ותשוב ותיגלה לעין כול מלכות ה' בעולם, המופיעה על ידי ישראל. ובפתחו של חודש אלול זה הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה, נשכיל ונשוב להמליך עלינו מלכו של עולם. ונכתב כולנו לחיים, באריכות ושלימות עד העולם.

ופדויי ה' ישובון ובאו ציון ברנה ושמחת עולם על ראשם, ששון ושמחה ישיגון נסו יגון ואנחה.[8]

1 - **עֵץ פְּרִי** שיהא טעם העץ כטעם הפרי והיא לא עשתה כן אלא וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ עֵץ עֹשֶׂה פְּרִי ולא הָעֵץ פְּרִי לפיכך כשנתקלל אדם על עונו נפקדה גם היא על עונה ונתקללה - רש"י בראשית א, יא.

2 - **וְיִרְדּוּ בִּדְגַת הַיָּם** יש בלשון הזה לשון רידוי ולשון ירידה. זכה רודה בחיות ובהמות. לא זכה - נעשה ירוד לפניהם והחיה מושלת בו - שם, כו.

3 - **והיה כאשר תריד** לשון צער, כמו (תהלים נ"ה) 'אריד בשיחי'. כלומר, כשיעברו ישראל על התורה ויהיה לך פתחון פה להצטער על הברכות שנטל, 'ופרקת עלו' וגו' - שם כז, מ.

4 - **עד רדתה** לשון רדוי שתהא כפופה לך - רש"י דברים כ, כ.

5 - בראשית כז, כח.

6 - יְחִיוּ מֵתֶיךָ נְבֵלָתִי יְקוּמוּן הָקִיצוּ וְרַנְּנוּ שֹׁכְנֵי עָפָר כִּי טַל אוֹרֹת טַלֶּךָ וָאָרֶץ רְפָאִים תַּפִּיל - ישעיהו כו, יט.

7 - דגן ותירוש שהם עיקר למחיית האדם - מלבי"ם בראשית כז, כח.

8 - **ופדויי ה' ישובון** רצונו לומר הגם שאין אנו זכאים לזה, הגם שלא תהיה פדייתנו על ידי מעשינו, ישובו פדויי ה' בחסדו, ובאו ציון - מלבי"ם ישעיהו נא, יא.

תמימות ואמון

/ הרב ידידיה נוימן

בפרשתנו מוצבת בפנינו הדרישה 'תמים תהיה עם השם אלוקיך' ובפשטות יש כאן בקשה לחיים של אמונה בפשטות. חיים של דבקות בהשם בלי שאלות ובלי קושיות. אך התורה לא הסתפקה בהוראה פשוטה וברורה זו והוסיפה מיד לאחר מכן גם אזהרה שלא להזדקק למגידי עתידות ומכשפים למיניהם. השפת אמת (תרנ"א) למד מאזהרה זו מהו האתגר הגדול לחיים באמונה פשוטה וממילא מה עומד ביסוד דרישה זו.

הקושי הגדול לחיות מתוך אמונה פשוטה הוא שהעולם שנראה לעינינו נראה מפורד וחסר. העולם מורכב מכוחות טובים אך גם מכוחות רעים ופעמים רבות אף נדמה שהכיוון הכללי אליו הדברים הולכים איננו חיובי בכלל. תמונת עולם שכזו עלולה ליצור אצל האדם ספקות רבים ותחושה עמוקה של עולם מבולבל ומבלבל. הנטייה להזדקק למכשפים וקוסמים מגיעה מתוך הצורך לספק מובן והסבר לעולם שלפנינו. האדם מחפש הסבר וחיזוי לאן העולם הולך, והמכשפים מציעים לו אותו ברצון רב. המוצר אותו מספק המכשף, ידיעת העתיד, נותן לאדם בטחון והעולם סביבו הופך להיות מובן.

אל מול קיצור הדרך הזה, התורה מציבה אלטרנטיבה חדה בדמות הקריאה לחיים בתמימות.

חיים בתמימות פירושם חיים שבהם השלם עולה על סך כל החלקים והם מובנים רק מכוח ההבנה שהכול משתלב לשלמות אחת. לא לחינם עם ישראל מכונה בשיר השירים 'השולמית', וזאת משום שדווקא לנו כעם יש את היכולת להתבונן על כול העולם בשלמות. כשמתבוננים על העולם בצורה שלימה והרמונית כול קורות העולם וכוחות החיים משתלבים למהלך ארוך ומפותל, מהלך שמכיל גם קשיים ונפילות רבות אך מובטח לנו שבסופו יוביל לטוב.

הדרך לחיות בתודעת שלמות שכזו היא היכולת להתבטל כלפי האלוקי. ביטול שכזה אין משמעותו בטלנות וחוסר מעש, אלא הבנה שאחרי כול מאמצינו והבנותינו עומדת הנהגה מלמעלה. האדם שמתבטל מבין שאמנם הוא טורח ויוצר וגם עושה חשבונות אנושיים ואחראיים, אך בסופו של מהלך הוא לא זה שמנהל את העניינים וממילא הוא לא מופתע מכך שלעיתים קרובות מהלך העניינים שונה ממה שהוא עצמו קיווה לו ותכנן אותו.

תנועת הביטול הזו מתורגלת על ידינו בכול שבוע בכך שאנו נמנעים ממלאכה בשבת. בכול שבוע אנו מניחים את כלי העבודה שלנו ואת התכנונים שלנו ומוסרים את הכול ליד ההנהגה האלוקית. כביכול מוסרים לידיו את גורלנו בעולם הזה, בידיעה ובבחירה צלולה שלא נוכל לעשות מאומה כדי לשנות ולפעול בעצמנו.

כשתנועה זו מופנמת בנו כיחידים וכאומה אנו בונים בעצמנו אמון גדול ואמיתי בהשם יתברך. אנו חיים בתמידות תחת הידיעה שיש יד בוטחת שמוליכה אותנו קדימה, גם כאשר הדברים אינם ברורים ואפילו מפחידים. תחושת הבטחון הזו מולידה בדרכה שלווה ורוגע שמייתרת את ההתחכמויות והשאלות. אין כאן בטלנות או חלילה בורות אלא יש כאן תחושת הזדהות עמוקה עם מה שהעתיד טומן בחובו. אנו יודעים שהשם מנהיג את העולם ביד רמה ובוטחת ומתוך האמון בו איננו מרגישים צורך לדעת במדויק מה יהיה, ואנו מצליחים לחיות בשלמות מרגיעה ונינוחה.

בדידי הווה עובדא

הברכה המשולשת

קרובי משפחתי האהובים ציפו שנים לפרי בטן, אך הישועה התמהמהה. הם נועצו ברופאים והרבו בתפילות ובתחנונים ועדיין לא נפקדו. הבעל, שהיה מקושר לסטייפלר (הרב יעקב ישראל קנייבסקי, זצ"ל), ביקש לקבל את ברכתו, ומשום מה הרב לא הסכים אפילו לפגוש אותו. בני הזוג לא הבינו את פשר הדחייה וניסו לקבל על עצמם השתדלות נוספת. הם נזכרו שבעבר שוחחו ביניהם על ויתור על עיתוני החול שנהגו לקרוא בשבת, והחליטו שזו העת לעשות מעשה. הם הוציאו את כל עיתוני החול מביתם. זמן קצר לאחר מכן ניסה הבעל שוב להתקבל אצל הסטייפלר, והפלא ופלא - הפעם נענה בחיוב. הוא שטח לפני הרב את דבריו ונענה בברכה ל"זרעא חייא וקיימא".

במקביל, שלחו בני הזוג קוויטל לאדמו"ר מליובאוויטש וקיבלו את התשובה: "אזכיר על הציון". יודעי דבר מחסידות חב"ד הסבירו להם, שנוסח תשובה כזה משמעו שהרבי נותן להם את ברכתו.

לא זו אף זו, אימה של האישה התחננה בפני חתנה ה'ליטוואק' שיבוא איתה אל האדמו"ר מקאליב לבקש גם ממנו ברכה. האדמו"ר מקאליב עבר ניסויים ועינויים קשים בתופת של אושוויץ ובמחנות אחרים, והאם האמינה ששורדי שואה הם "כלי לברכה"; שברכתו אינה מושבת ריקם.

הלכו האמא והבעל אל האדמו"ר מקאליב וביקשו את ברכתו. האדמו"ר הבטיח ש'כעת חיה' תלד האישה בן, ואף ביקש להיות הסנדק בברית המילה. ההבטחה לסנדקאות ניתנה בו במקום.

ואכן, כעבור כשנה ילדה האישה, בס"ד, **שלישייה**: בן ושתי בנות שיחי'. השמחה הייתה גדולה, אבל נוצרה בעיה. אבי האישה ששהה באותה עת בחו"ל עמד להגיע לברית, וציפה כמובן להיות הסנדק. והרי הסנדקאות הובטחה לאדמו"ר מקאליב. מה עושים?

נסעתי לקבל את פניו של הסבא בשדה התעופה, והסברתי לו בעדינות את מורכבות המצב. תשובתו הייתה מדהימה: אני מוותר בלב שלם לאדמו"ר מקאליב. שיהיה סנדק, שיעמוד על הברכות, שיניח את התינוק על ה'כסא של אליהו' שיקבל את כל הכיבודים! העיקר הוא, שב"ה, בתי וחתני זכו בפרי בטן - **משולש**!

הברית התקיימה בשעטו"מ, האדמו"ר מקאליב היה הסנדק וה**שלושה** שנולדו בעקבות ברכתם של **שלושה** צדיקים, גדלו והקימו משפחות לתפארת. חסדי ה'!

שביבים / לע"נ שאול שיף

"שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך"

המילה "לך" בציווי זה לכאורה מיותרת. מלבד התשובות שיש על כך בדרך הפשט (עיין אור החיים על הפסוק), נאמרו גם תשובות על דרך המוסר. בעל האגרות משה, הרה"ג משה פיינשטיין, בחיבורו "דרש משה" על התורה, כותב שיש בפסוק זה גם רמז לעניין הנהגת האדם עם עצמו, ולכן נאמר "לך": אדם צריך לשמש גם כשופט וגם כשוטר; כי בראש ובראשונה צריך האדם לבקר ולשפוט את דרכו ומעשיו, אם הם נכונים וזהו תפקיד ה"שופט"; ולצד זה, לאחר שקיבל החלטות כיצד לנהוג, עליו להיות בעל משמעת עצמית וישליט על עצמו את ההחלטות שקיבל, מעין תפקיד ה"שוטר".

"ונראה שבא להורות, שהאדם צריך להיות שופט על עצמו, לראות אם מעשיו מתוקנים; וגם שוטר לעצמו, לראות שיקיים מה ששפט איך לעשות, ולקנוס עצמו במה שרואה אופן שיקויים".

ומקובל אצל דרשני מוסר לחדד עניין זה ולהוסיף, שצריך האדם להיזהר ולא לערב בין הדברים, ובפרט לא להיות "שופט" בזמן שצריך להיות "שוטר", וביתר ביאור:

בשלב הראשון, על האדם להגיע להחלטה שכלית כיצד ראוי שיתנהג. את ההחלטה הזו, אדם צריך לקבל בזמן של יישוב הדעת, ולא בזמן היישום ובזמן ההתלבטות עצמה, כשהוא מושפע מיצריו בשעת מעשה. זהו השלב שבו אדם נוהג עם עצמו כ"שופט", המפעיל שיקול דעת.

לאחר מכן, בשלב ביצוע ההחלטה, אז ינהג האדם עם עצמו אך ורק כ"שוטר", שאין לו שיקול דעת או סמכות לבטל את החלטת ה"שופט", וכל תפקידו הוא לאכוף על עצמו וליישם את החלטת ה"שופט".

*

ורבים מסבירים עוד על דרך המוסר, שה"שערים" המוזכרים כאן בפסוק הם העיניים, האוזניים, הפה והחוטם, שהם ה"שערים" לגוף האדם, וצריך האדם להיזהר בשמירתם, להציב "שופט", דהיינו, לבחון האם מה שהוא עומד לומר או לשמוע וכו' הוא דבר ראוי, ו"שוטר", שאם יגיע למסקנה שהדבר אינו ראוי, יתחזק ויימנע מכך. רעיון זה מופיע בחיבורים כמו בדברי הרה"ג אביגדור נבנצל (שיחות לספר דברים, עמ' קיג) בשם השל"ה -

"ואמרו במליצה בשם השל"ה, שהפסוק הפותח את פרשתנו רומז גם לזהירות זו. שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך - בראשנו קיימים שבעה שערי כניסה לגוף: שתי עיניים, שתי אוזניים, שני נחיריים ופה אחד. התורה מצווה על כל אדם 'תתן לך', להציב 'שופטים ושוטרים' בפתח שעריו אלה, שיבדקו ויבררו את מה שהגוף קולט לתוכו. על אחת כמה וכמה בימי בין הזמנים, כשהמסגרת הרגילה פרוצה, שצריך לתגבר את השמירה על מה שרואים שומעים ואוכלים".

בספר "נתיבות שלום" (האדמו"ר מסלונים) מתייחס המחבר באחד מהסבריו על דרך הרמז למשמעות הפנימית של "שעריך", ובתוך כך גם מסביר מדוע נקראת פרשה זו בתקופת תחילת חודש אלול: יש זמנים אצל אדם המוגדרים כ"שער" לכאן או לכאן, למשל, זמן הבוקר, משפיע על כל שאר היום. וכך גם חודש אלול, אינו רק סוף השנה, אלא גם "שער" לשנה הבאה, כי מידת ההכנה של האדם בחודש אלול של סוף השנה, תשפיע על חייו בשנה שתבוא. וזהו "בכל שעריך" - בזמנים המוגדרים כ"שער", כמו חודש אלול, מוטל על האדם ביתר שאת להתחבר מחדש לקב"ה, לחזק את הטעון חיזוק ולהציב לעצמו "שופטים ושוטרים".

(לימוד יומי)

"כי השחד יעור עיני חכמים"

שני דברים נאמרו בתורה ביחס לשוחד: האחד, שהשוחד "יעור עיני חכמים" (דברים טז, יט) והשני, שהשוחד "יעור פקחים" (שמות כג, ח).

ומבאר הגר"א (מובא ב"פנינים משולחן הגר"א), שאין כאן סתם כפילות, אלא באמת שני דברים נפרדים הם. כיצד? "כי הדיין צריך להיות משכיל בשני דברים: א) לידע היטב איך הוא הדין של כל דבר. ב) להיות פיקח בענייני העולם ותחבולותיו, שלפעמים... מי שהוא פיקח בענייני העולם להבין הערמומיות, יודע ומרגיש שהדבר אי אפשר להיות כמו שזה טוען... והנה, בכל מקום דכתיב 'חכמים' היינו בתורה, ו'פקחים' היינו במילי דעלמא. והדיין הלוקח שוחד, השוחד יעוור עיני שכלו בין בחכמות התורה בין במילי דעלמא".

(לימוד יומי)

"לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל"

לעניין הלשון "ימין ושמאל", כותב רש"י, "אפילו יאמרו לך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין". כלומר, אדם צריך לציית לדברי חז"ל גם כשנראה לו שהם לכאורה טועים לחלוטין.

לכאורה, דברים אלה סותרים את דברי הגמרא בתחילת מסכת הוריות (דף ב ע"ב), שם מבואר, שאם בית דין הורה בטעות להקל בדבר מסוים, והיה שם חכם שידע שהם טועים, ובכל זאת הלך ונהג על פיהם משום שסבר ש"מצווה לשמוע דברי חכמים", הרי הוא חייב קרבן, כדין חוטא בשוגג. מדברים אלה של הגמרא עולה לכאורה, שכאשר אדם יודע שחכמים טועים, הוא אינו אמור לציית להם.

נאמרו על כך מספר תשובות, ונביא כאן את תשובת הרש"ש (שם במסכת הוריות), שהקשה קושיה זו ומיישבה כך: "ויש לומר דמכל מקום מחויב הוא לישא וליתן עמהם ויברר להם טעותם, ואם גם אחר זה יחזיקו בטעותם ולא יחזרו בהם, אז מחויב גם הוא לעשות כדבריהם, והכא מיירי שלא גילה להם טעותם, רק שאמר הואיל והורה כן מצווה עליי לשמוע דבריהם".

וביאור דבריו הוא, שאמנם נכון שכל תלמיד חכם מחויב לשמוע לדברי חכמים גם אם הם טועים ומתירים דבר אסור. אך במצב דברים זה, שבו הוא יודע שהם טועים, עליו לישא וליתן עמהם ולהסביר להם שהם טועים, ולא למהר ולהקל ולנצל את טעותם. רק לאחר שעשה כאמור, אם בכל זאת אין הם מקבלים את דעתו, אז עליו לציית להם ואף להקל על פיהם.

(לימוד יומי)

"קשוט עצמך ואחר כך קשוט אחרים"
"שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך... ושפטו את העם משפט צדק"

מדוע התורה מייחסת את המשפט = בתי המשפט דווקא למשה רבינו? למה לא כתבה התורה תתנו 'לכם'?

נביא סיפור שיבאר זאת:

היו שני שכנים שהחצרות שלהם היו זה לצד זה. האחד היה מתפרנס מייבוש תאנים- היה שוטחם בחצרו ומוכרם בשוק. שכנו שתל עץ בגינתו ולא השגיח עליו, החל העץ להתעקם וככל שגדל הסתיר חלק ניכר מקרני השמש עד שבגינת חברו לא האירה השמש, והדבר פגע בפרנסתו. כל ניסיונותיו לשכנע את השכן עלו בתוהו.

בעירם היה רב בקיא שפסק דינו היה חד וחריף. בדרך כלל היו בעלי הדין מקבלים תשובה תוך דקות ספורות. החליט מיודענו לתבוע את שכנו לדין תורה.

משמע הרב את טענותיהם ביקשם לבוא למחרת. השמש של ביה"ד התפלא - מעולם הרב לא דחה מתן פסק דין, ליותר מעשר דקות לאחר שמיעת הטענות.

משניגש לרב ביקשו הרב לגשת לרבנית לקחת מסור ולנסר את העץ שבגינתו הפרטית. השמש עשה כדבר הרב וכרת את העץ.

למחרת הגיעו בעלי הדין והרב פסק שהשכן צריך לכרות את העץ.

השכן כעס על הרב ואמר- "זהו פסק הדין? והרי אני כל יום עובר בדרכי לעבודה ורואה שהעץ של הרב אף הוא עקום ומסתיר את השמש מגינת השכן?"...

אמר לו הרב: "גש לביתי ותראה מה עשיתי אמש לעץ שלי, ועשה כן גם אתה!"...

התורה אומרת לנו הוראה: "שופטים ושוטרים תתן לך" - קודם כל על הדיין לבדוק את עצמו, ורק אח"כ "ושפטו את העם משפט צדק" - הדין שלהם יתקבל על בעלי הדין.

"קשוט עצמך ואחר כך קשוט אחרים"...

(דבר תורה יהדות בהישג יד)

"לא תיטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח ה' אלקיך אשר תעשה לך"

מסביר רש"י: אזהרה לנוטע אילן ולבונה בית בהר הבית.

מובא בגמרא (סנהדרין ז): אמר ריש לקיש : כל המעמיד דיין שאינו הגון - כאילו נוטע אשרה בישראל, שנאמר: "שופטים ושוטרים תיתן לך" וסמוך לזה נאמר: "לא תיטע לך אשרה כל עץ".

אמר רב אשי: ובמקום שיש תלמידי חכמים, כלומר, שישנם תלמידי חכמים הראויים לשמש כדיינים, ובכל זאת בחרו דיין שאינו הגון, דווקא אז כאילו נטעו אצל מזבח ה', שנאמר: "אצל מזבח ה' אלוקיך".

שאל הגה"ק רבי חיים מבריסק זצ"ל: וכי איזה דמיון יש בין אשרה לדיין?! והוא ביאר במתק שפתיו את הקשר ביניהם:

כשאדם לוקח כסף והופך אותו לעבודה זרה - זה ודאי מאוס לפני הקב"ה.

אך כשאדם עובד לעץ - אין הסובבים אותו ועוברי אורח יודעים שעץ זה שייך לעבודה זרה. יש לו גזע, ענפים ועלים בדיוק כמו לעץ רגיל - שאינו נעבד כעבודה זרה...

כך הוא גם דיין שאינו הגון: הוא לבוש 'גלימה' כמו כולם, יש לו 'זקן לבן' כמו כולם, אף אחד אינו יודע שאינו הגון...

(דבר תורה יהדות בהישג יד)

בסוד שיח
כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

עריכה גרפית - גיל ויין

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדוא"ל: besod@013net.net